

UOT 81

YUNAN MƏNBƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN AZƏRBAYCAN
HİDRONİMLƏRİNİN LEKSİK SEMANTİK TƏHLİLİ

ÜLKƏR MİRZƏYEVA

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu

ulker.mirzeyeva.2016@mail.ru

Bu məqalə qədim yunan dilində qeyd olunan onomastik vahidlərdən bəhs edir. Onomastik leksikanın öyrənilməsi daxil olmaqla, hər bir dil vahidi xalqın mədəni həyatında mühüm rol oynayır. Çaylar, göllər, dənizlər və digər su mənbələri türk xalqlarının həyatında mühüm və həlledici rol oynamışdır. Burada çox sayda xüsusi ad var. Yunan mənbələrində bəhs olunan müxtəlif leksik vahidlərin mövcudluğu baxımından Azərbaycan hidronimlərinin əsas qrupunu etnohidronimlər təşkil edir. Qədim mənbələrdə ən çox etnohidronimlərə rast gəlirik. Tədqiq etdiyimiz sadə hidronimlər heca sayına görə fərqlənir. Yunan mənbələrində istifadə olunan Azərbaycan hidronimlərinə diqqət yetirdikdə sadə sözlərin zənginliyinin şahidi oluruq.

Açar sözlər: Qədim yunan dili, onomastik vahidlər, leksik vahidlər, müqayisə

Giriş. Onomastik vahidlərin, xüsusən, hidronimlərin öyrənilməsi vacib əhəmiyyət daşıdığından tariximizin, dilimizin, mədəniyyətimizin ən mürəkkəb və əsas məsələlərinə aydınlıq gətirməkdə zəngin faktlar verir. Çünki çaylar, göllər, dənizlər və digər su mənbələri türk xalqlarının həyatında əhəmiyyətli və həlledici rola malik olmuşdur. Öz müxtəlifliyi və rəngarəngliyi ilə seçilən bu hidronimlər ən qədim zamanlardan bir çox tarixçi-səyyahların və coğrafiyaşünasların diqqətini cəlb etmişdir. Lakin antik müəlliflər hidronimlərin etimologiyası ilə deyil, sadəcə olaraq ticarət əlaqələrinin, müharibələrin təsvir edilməsi üçün bir sıra məlumatlar vermişlər. Azərbaycan ərazisində yerləşən su obyektlərinin tarixi çox qədim dövrlərə aiddir. Bu obyektləri onomastikanın bir qolu olan hidronimika bölməsi öyrənir. Azərbaycan hidronimləri quruluşu və yaranma yollarına görə sadə, düzəltmə və mürəkkəb hidronimlərə ayrılır. Sadə hidronimlər bir, iki və üç hecadan ibarət olur [6, 46]. Yunan mənbələrində işlənən Azərbaycan hidronimlərinə isə diqqət yetirdikdə sadə sözlərin zənginliyinin şahidi oluruq. Burada xeyli miqdarda xüsusi adlara rast gəlmək olur. Tədqiqata cəlb etdiyimiz sadə hidronimlər hecaların sayına görə fərqlidir. Yunan mənbələrində işlənən sadə hidronimlərin əksəriyyəti iki, üç, dörd və s. hecalıdır.

Hidronimlərdə heca bölgüsü. Bu hidronimlər əsasən isimdən əmələ

gəlmişdir. Azərbaycan dilində sadə quruluşlu isimlər əsasında yaranan təkhecadan ibarət olan Kür hidronimi yunan mənşələrində iki hecadan ibarət “Κόρος” formasındadır. “Κόρος” xüsusi adında “oç” şəkilçisi isə qədim yunan dilində kişi cinsində olan ismin ikinci növ hallanma şəkilçisidir [11, 24].

Yunan mənşələrində iki hecadan ibarət xüsusi adlardan biri də “Σάκαι” Şəki xüsusi adıdır. Sakların məskunlaşdığı ərazilərdən biri də Şəki olmuşdur. Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindən biri olan Şəki xalqımızın formalaşmasında mühüm rol oynamış Sak türklərinin yadigarlarıdır. Antik yunan mənşələri sayılan tarixin atası Herodotun “Tarix” əsərində, Ksenofontun “Anabasis”ində, Strabonun “Coğrafiya”sında, Plutarxın “Paralel tərcümeyi hallar” əsərində, Klavdi Ptolemeyin “Coğrafiya”sında bu tayfa haqqında olduqca zəngin məlumatlar vardır. Strabonun qeyd etdiyinə görə Saqlar eramızdan əvvəl IV əsrdə Kürün hər iki sahilində yaşamışlar [18, 23]. Herodotun "Tarix" əsərində saklar "şiş papaqlılar" adlandırılır. Belə papaq forması türk xalqlarında mövcud olmuşdur. Bu əsərlərin hamısında saklar “Σάκαι” şəklində qeyd olunmuşdur. A.Qurbanov XVI əsrə aid olan mənbədə Gəncə zonasında Şəki adlı çayın adı çəkildiyini qeyd etmişdir [12, 301]. Fikrimizcə bu çay Sak etnonimindən yaranmış hidronimdir. Çünki “Aı” yunan dilinə məxsus adlıq halın cəmində işlənən şəkilçidir [11, 24] Onu da qeyd edək ki, qədim yunan əlifbasında fişiltılı səslər, yəni ç, c, ş, j olmadığına görə bu ad fərqli formada qeyd olunmuşdur. [11, 2]. Üçhecadan ibarət hidronimlərə misal olaraq Xadaxa (“Χαδάχα”) çayı, Tərtər çayı (Ταρταρων), Araz çayı (Ἀράξου), Xəzər (Κάσπιοι) və sair göstərmək olar. O, Albaniyanın çaylarından birinin adını “Χαδάχα”(Xadaxa) formasında yazıya almışdır. Fikrimizcə, qədim yunan mənşələrində qeyd olunan bu ad Albaniyanın türkmənşəli tayfalarından biri olan Katak etnonimindən törəyən Katex çayının adıdır. Çünki qədim yunan dilində θ, χ, φ kar samitləri həmin dövrün fonetik hadisə və qanunlarına uyğun olaraq t, k, p kimi tələffüz olunmuşdur, bunlara misal olaraq “ενθα”- en-ta (orada), “εχο” - eko (sahib olmaq, var) göstərmək olar. [8, 48]. Buna əsaslanaraq deyə bilərik ki, qədim çayın adı əski mənbədə “Χαδάχα” kimi qeyd olunmasına baxmayaq, antik dilin qaydasına uyğun olaraq “Kataka” kimi tələffüz olunur. Sözün sonundakı “α”hərfi yunan mənşəli şəkilçidir [11, 24]. Qədim yunan dilinin Attic və Koynə ləhcələrində birinci növ hallanmada qadın cinsli isimlərin ilkin forması bu suffikslərlə –η, -ᾶ, -ᾷ (-ē, -a, -ā) düzəlir [11, 24].

Yunan mənşələrində üç hecadan ibarət olan Azərbaycanın ən iri çaylardan biri də Tərtərdir. “Ταρταρων” formasında qeyd olunan bu xüsusi adın sonundakı “ov” şəkilçisi yunan mənşəli şəkilçidir. Sözün sonundakı “ov” hissəciyi ismin birinci növ hallanmasında yiyəliyin cəmində işlənən şəkilçidir [11, 21].

Kürün ən böyük qolu olan Araz çayı yunan mənşələrində Ἀράξου formasındadır. Əski mənbələrdə Araz çayının adına rast gəlinməsi qədim dövrlərdə onun ətrafında baş verən tarix hadisələrə söykənir. Bu adın sonundakı “ou” hissəciyi attika, ioniya və dorik dialektində ismin ikinci növ hallanmasında

yyəliyin təkində işlənən suffiksidir.

Antik dövr müəlliflərinin əsərlərində Xəzər dənizi haqqında isə sitat gətirilən məlumatlar olduqca az və ziddiyyətlidir. Tarixən Xəzər dənizinin bir çox adları olmuşdur. Onlardan biri də Kaspidir. Kaspilər haqqında maraqlı fikirlərə qədim yunan müəllifləri olan Miletli Hekatey, Strabon, Herodot, Aristotel, Apollodor və Aleksandrın əsərlərində rast gəlirik. Lakin, bu müəlliflərin əksəriyyəti yalnız gəmiçilik üçün əlverişli yerlərin, ticarət əlaqələrinin, müharibələrin təsvir edilməsi üçün bir çox məlumatlar vermişlər. Məsələn, Arrian tərəfindən yazılan "Aleksandrou Anabasis" əsərində İskəndərin əsas məqsədinin bir çox dəniz və çaylarla bərabər Xəzər və ya Hirkan dənizini kəşf etmək istəyini qeyd etmişdir. O yazır: "İskəndər Argeyusun oğlu Heraklidi gəmi müttəfiqlərinin rəhbərliyi ilə Hirkan dağlarından ağac kəsməyi və bununla birlikdə bir sıra müharibə gəmilərinin, bəzilərini göyertəsiz, bəzilərini isə göyertələrlə düzəltmək əmri ilə Hirkaniyaya göndərdi. Çünki O, Hirkan və ya Xəzər adlı dənizi kəşf etmək istəyirdi" [3, 7.16]. Yalnız Strabonun əsərində Kaspilərin hansı tayfaya məxsus olması daha dəqiq məlumata rast gəlirik. O, yazır: Albanların ölkəsinə Kaspiana vilayəti də daxildir, onun və dənizin adı indi itib getmiş tayfanın adından götürülüb [18, 11.4.4]. Antik mənbədə qeyd olunan bu məlumata əsaslanaraq deyə bilərik ki, Kaspilər Azərbaycan ərazisində məskən salmış ən qədim və böyük türk tayfalarından biri olmuşdur. Lakin ilk dəfə olaraq, Yunan tarixçi və coğrafiyaşünası Hekatey Miletli əsərində Xəzərdən bəhs etmiş, ona daxili dəniz kimi yanaşırdı və bu dənizi Kaspı və Hirkan kimi adlandırır [10, 127]. İlk tammiqyaslı tarix traktatının müəllifi olan Herodot digər yunan müəllifi kimi əsərində hər iki addan istifadə etmişdir. O yazır: "Kaspı dənizi digər dənizlərlə birləşməyən daxili dəniz olmuşdur. Kaspı və ya Hirkan adlanan bu dəniz qərbdən Qafqaz dağları ilə əhatə olunur: şərqə doğru günəşin doğuşu dənizin sahilindən hüdudsuz düzənliyə qədər uzanır [14, 1.204,1]. Gördüyümüz kimi tarixən Xəzər dənizinin bir çox adları olsa da ən qədim mənbədə ən çox adı çəkilən ad Kaspidir.

Yunan mənbələrində dörd hecadan ibarət olan hidronimlərə misal olaraq Qarqar (Γαργαραεύσις), Naxçıvan (Ναξουάνα), Şabran (οι Σαποθρήναι), "Αλβανεία" (Albançay) göstərmək olar.

Qədim türk tayfalarından olan qarqarlar Albaniyanın əsas tayfalarından idilər. Qarqar tayfalarının məskunlaşdığı ərazilərdə çay, dağ bir sıra yaşayış məskənləri onların adı ilə adlandırılmışdır. İ.Bayramov Qərbi Azərbaycan ən qədim türk tayfası olan qarqarların Qərbi Azərbaycan ərazisində yaşadığı haqqında məlumat vermişdir [2, 21]. Mənbəyini Qarabağ silsiləsinin şimal-şərq yamacından alan Qarqar çayı Qarqar etnonimi əsasında yaranmışdır. Ağdamda yerləşən Qarqar çayı bu etnosun adını tarixi abidə kimi qoruyub saxlayır. Antik yunan mənbələrində bu çayın adı ilk dəfə Strabon tərəfindən çəkilmişdir. Strabon yazır ki, bu yerlərə bələd olan, yaxşı tanıyan digər Skepsiyalı Metrodor və Qipsikrat Qafqaz dağlarının Keravn adlanan ətəklərində qarqarlar yaşayırlar. Qədim türk tayfalarından olan qarqarlar haqqında e.ə. I minilliyin baş-

lanğıcında yaranmış «İliada» əsərində də məlumat vardır. Homer «İliada»da İdi dağında Qarqar zirvəsinin və Dardanel boğazından azca aralıdakı Qarqar şəhərinin adlarını çəkir». Gördüyümüz kimi Qarqar adı qədim yunan mənbələrində etnonim və toponim kimi qeyd olunmuşdur. Bu əsərlərdə qeyd olunan “Γαργαρεῦσις” Azərbaycan ən qədim türk tayfası olan qarqar adının sonuna artırılan şəkilçi kişi cinsində olan ismin üçüncü növ hallanmasına aiddir [11, 24]. Fikrimizcə, qədim mənbələr və qarqar etnoniminin yayılma arealı onların türkmənşəli tayfa olduğunu və Qarabağ ərazisində məskunlaşdıqlarını sübut edir.

Dünyanın ən qədim və zəngin mədəniyyət mərkəzlərindən olan Naxçıvanda Azərbaycan xalqının tarixi, elmi və mədəni irsi formalaşmışdır. Arazın sol qolu olan Naxçıvan çayı haqqında bir çox fikirlər söylənmişdir. Antik yunan, ərəb, fars mənbələrində Naxçıvan sözü müxtəlif formada qeyd olunmuşdur. Yunanca Naksuana, Ərəbcə Nəşəva, pəhləvicə Nakç formasındadır. Bəzi mənbələrdə Naxçıvan toponimi müqəddəs kitab olan Tövratda nəql olunan Nuhun Tufanı rəvayəti ilə əlaqələndirirlər. Toponimin birinci tərkib hissəsini Nax Nuh peyğəmbərin adı, **-çı** türk dillərində düzəltmə şəkilçisi, **van** isə qədim fars dilində məkan mənasında işlənən sözlə əlaqələndirilir. Lakin bu toponim qədim dövrlərə aid olduğu üçün o zamanlar isim düzəldən şəkilçinin mövcud olması şübhəlidir. A.Axundov bu sözün mənşəyini elamlarda Allah adı kimi geniş yayılan Nanhunte sözü ilə əlaqələndirərək şəhərin ilkin adının Nahhuntevan olduğunu qeyd edir [1, 419]. Bu ad ilk dəfə olaraq Ptolemeyin coğrafiyasında “Naksuana” (yun. Ναξουάνα) formasında qeyd olunmuşdur. O, yazırdı ki, Naxçıvan böyük bir ölkənin mərkəzidir və bu şəhər e.ə 4400 cü ildə yaradılmışdır. Qədim yunan dilinin qrammatikasına əsaslanaraq deyə bilərik ki, Ptolemeyin “Coğrafiya” əsərində “Naksuana” (yun. Ναξουάνα) kimi göstərilən Naxçıvan xüsusi adına artırılan “α” suffiksi qədim yunan dilinin Attic və Koine ləhcələrində birinci növ hallanmada qadın cinsli isimlərin ilkin formasıdır [11, 24]. Qədim yunan əlifbasında fişiltılı səslər, yəni ç, c, ş, j olmadığına görə bu ad Naksuana formasında qeyd olunmuşdur [11, 2].

Azərbaycan dilində toponim və hidronim kimi işlənən coğrafi adlardan biri də Şabrandır. Tarixən əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Şabran qədim mənbələrdə əsasən çay kimi yox şəhər kimi qeyd olunmuşdur. XIII əsrdə yaşayan tarixçi Kirakos Gəncəli “Tarix” əsərində bu adı Xəzər xaqanının şəhərqurma fəaliyyəti ilə əlaqələndirir. O, qeyd edir ki, Xəzər xaqanının oğlu Şat atasının şərəfinə Şatar, Şamxor, Şəki, Şirvan, Şamaxı, Şaporan adlı altı şəhər tikdirdi [7, 134]. Yunan mənbəsində isə bu ad ilk dəfə olaraq II əsrdə qeyd olunub. Bu şəhər K. Ptolemeyin coğrafiyasında “Sapothrenae” (οι Σαποθρήναι) formasındadır [4, 42]. “Οι Σαποθρήναι” sözünün kökü “Σαποθρήν” (Saposren)dir. Sözün sonundakı “αι” birinci növ kişi cinsli ismin cəm halındadır [11, 21]. Fikrimizcə, qədim yunan əlifbasında fişiltılı səslər, yəni ç, c, ş, j olmadığına görə bu ad fərqli formada qeyd olunmuşdur.

Albaniya ərazisində məskunlaşmış ən böyük və nüfuzlu tayfalardan biri

də albanlar olmuşdur. Alban tayfası haqqında daha çox məlumata antik yunan və latın müəllifləri olan Appianın, Strabonun, Plutarxın, Dion Kassinin, Korneli Tassitin, Klavdi Ptolemeyin, Plini Sokuidin əsərlərində rast gəlinir. Tanınmış yunan tarixçi və coğrafiyaşünası Strabon XVII cildlik coğrafiya əsərində Alban tayfalarından alban, kaspi, qarqar, sak, massaget və s, etnosların adını çəkmişdir [13, 42]. Bu şəhərin və tayfanın adı fonetik dəyişikliyə uğramasına baxmayaraq antik yunan qaynaqlarında işlənməsi bir daha təsdiqləyir ki, bu ərazi türkmənşəli etnosların əzəli torpaqlarıdır. Əski mənbədə qeyd olunmuş “Αλβανεια” toponiminin kökü “Αλβαν”, “εια” isə qədim yunan dilinin attik dialektində qrammatik şəkilçidir. Bu suffiks qadın cinsli ismin birinci növ hallanmasını bildirir [11, 237, 238, 239]. Onomastik vahidlərdən biri olan Albançay hidronimi də bu etnosun adını daşımışdır. Alban çayı ilk dəfə I əsr latın müəllifi Böyük Plini tərəfindən çəkilmişdir. Roma müəllifi Plini Sokuid də Alban çayı haqqında maraqlı məlumat vermişdir. O, yazır ki, Albaniyanın əsas şəhərinin Kabalakadır və onun ərazisindən Albana, Kas, Kambus və s. çayları axır. Lakin bu çay haqqında dəqiq məlumata antik yunan müəllifi olan K.Ptolemeyin coğrafiyasında rast gəlirik. Ptolemey Qafqaz Albaniyasında mövcud olmuş bir çox şəhərlərin adını çəkərək Alban çayına və onun arasında yerləşən bir neçə şəhərə toxunmuşdur. O, yazır :“Μεταξύ δε του ειρημένου ποταμού και του Αλβανού ποταμού ός και αυτός από του Καυκάσου δεϊ Μόσηγα” göstərilən çayla Qafqazdan axıb gələn Alban çayı arasında bir çox şəhərlər qeydə alınmışdır.

“Μόσηγα”	790-470
“Σανούα”	790-46040’ ,
“Ιόβουλα”	78 - 460 20’
“Ιούνα”	790 - 460
“Εμβολαία”	780 30’ - 450 40’
“Αδιάβλα”	790 - 450 30’
“Μαμεχία”	790 45’ - 450 40’
“Οσικα”	770 30’ - 440 45’
“Σιοδα”	780 15’ - 440 40’
“Βαρούκα”	790 20’ - 440 40’
“μεταξύ δε του Αλβανού και του Καισίου ποταμού” -Alban çayı və Kaysi çayı arasında:		
“Χαβάλα”	800 - 470
“Χοβάτα”	80 0 30’ - 460 -45’
“Βοζιάτα” (ή Μοζιάτα),	800 - 460 20’
“Μισία”	810 - 460 20’
“Χαδάχα”	81 0 - 460 [4, 46,47,48].

Gördüyümüz kimi qədim yunan mənbələrində Alban xüsusi adı təkco etnonim, toponim kimi yox, həmçinin hidronim kimi də çəkilmişdir.

Əski yazılı qaynaqlara əsaslanaraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, bu hidronim öz adını Alban etnosundan götürmüşdür. Gördüyümüz kimi,

Azərbaycan dilində sadə quruluşlu isimlər əsasında yaranan bu hidronimlər yunan mənbələrində hecaların sayına görə fərqlidir.

Hidronimlərin semantik təsnifatı. T.Əhmədov hidronimləri özünəməxsus funksional struktur tipə malik olan hidroobyektlərin işlənmə tezliyinə uyğun olaraq iki makrosistemə ayırır.

1) Sadə elliptik coğrafi nomensiz hidronimlər

2) Mürəkkəb elliptik coğrafi nomenli hidronimlər [5, 216].

Antik yunan qaynaqlarında adı çəkilən Azərbaycan hidronimlərinin əksəriyyətini sadə elliptik coğrafi nomensiz hidronimlər təşkil edir. Bura, ilk olaraq öz başlanğıcını Türkiyənin şimal-şərqiindəki dağ silsiləsindən götürən və əski mənbədə “Kópoç” kimi qeyd olunan Kür çayını, öz mənbəyini Türkiyə ərazisindəki Ərzurum dağlarından götürən Araz (yunan mənbələrində “Ἀράξης”) çayını və s. adları daxil etmək olar.

Hidronimlər qrammatik səviyyədəki strukturlarına və leksik semantik sahələrinə görə bir neçə qrupa ayrılır və hidronimlərin birinci sadə qrupunda axının vəziyyətini, səsinə, sürətini və s bildiren xüsusi ada misal olaraq qədim yunan qaynaqlarında işlənən “Kür”ü göstərmək olar. Sadə hidronimlərin digər qrupuna etnonimlərdən törənən hidronimlər daxildir. Qədim yunan mənbələrində xalqların, qəbilələrin, qəbilə birliklərinin və etnik birliklərin adına uyğun olaraq adı çəkilən etnohidronimlərə misal olaraq Qafqaz Albaniyasının ən əsas və qədim türk tayfalarından olan Qarqarı, Katak etnonimindən törəyən Xadaxanı, Kaspi və Arazı göstərmək olar.

Müxtəlif leksik vahidlərin iştirakı ilə əlaqədar olaraq Azərbaycan hidronimləri leksik-semantik baxımdan bir neçə qrupa ayrılır: Antropohidronimlər; Etnohidronimlər; Topohidronimlər; Zoohidronimlər; Digər qrup hidronimlər [12, 274-288].

Müxtəlif leksik vahidlərin iştirakı baxımından yunan mənbələrində qeyd olunan Azərbaycan hidronimlərinin əsas qrupunu etnohidronimlər təşkil edir. Qədim dövrlərdən Azərbaycan ərazisində məskunlaşmış qəbilə, tayfa və etnoslar çay, dəniz adlarında daha çox özünü göstərir. Bu hidronimlər əsasən Azərbaycan ərazisində məskunlaşmış qədim türk etnoslarının, tayfalarının, qəbilələrinin adlarından yaranmışdır. Hidronimik adlarda öz izini saxlayan tayfa, etnos adlarının tədqiqi tarixən xalqın tarixi inkişafı və mənşəyinin müəyyənləşdirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qədim mənbələrdə biz ən çox etnohidronimlərə və kifayət qədər az oyoqhidronimlərə rast gəlirik. Etnohidronimlər də öz növbəsində yaranma dövrlərinə görə iki yerə ayrılır: 1) Qədim və orta əsrlərdə yaranmış etnohidronimlər; 2) Orta əsrlərdə oğuz və monqol-türk tayfalarının adlarını əks etdirən hidronimlər [15, 279].

Qədim dövrlərdə yaranmış etnohidronimlərə misal olaraq antik yunan müəlliflərinin əsərlərində adı çəkilən Qarqar çayı (yunanca Γαργαρεῦσιν), Katak etnonimindən törəyən Xadaxa (“Χαδάχα”) çayı, Tərtər çayı (Ταρταρων), Kaspi dənizi və Araz çayını (Ἀράξου) göstərmək olar. Respublikamızın ərazisində çox sayda yaşayış məntəqələrinin adını əks etdirən hidronimlər olsa da,

qədim yunan mənbələrində işlənən bu hidronimlər çox azdır. Əski mənbələrdə işlənən belə oykonimlərdən biri (yun. Ναξουάνα) Naxçıvandır.

Hidronimlərin okeanonim, pelaqonim, limnonim, potamonim, helionim kimi növləri vardır. Qədim yunan coğrafiyaşünaslarının, tarixçilərinin əsərlərində isə daha çox türkmənşəli hidronimlərin pelaqonim, potamonim kimi növləri işlənmişdir. Bu növə misal olaraq əski yunan mənbələrində Kaspi və Hirkan kimi adı keçən Xəzəri misal göstərmək olar.

Qədim mənbələrdə işlənən potamonimlərə misal olaraq Qarqar çayı (yunanca Γαργαρεῦσιν), Katak etnonimindən törəyən Xadaxa (“Χαδάχα”) çayı, Tərtər çayı (Ταρταρων), Kaspi dənizi və Araz çayı (Αράξου) göstərmək olar.

Yekun. Beləliklə, apardığımız tədqiqatlara əsaslanaraq qeyd edə bilərik ki, qədim yunan mənbələrində türk mənşəli bir çox hidronimlər işlənmişdir. İşlənən türkmənşəli hidronimlər həmin dilin qədim fonetik qayda və qanunlarına uyğun olaraq fərqli formalarda qeyd edilsə də öz leksik formasını qoruyub saxlamışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Axundov A. Seçilmiş əsərləri (I cild). Bakı: Elm və təhsil, 2002, s.444
2. Bayramov İ. Qərbi Azərbaycanın toponimlər sistemi. Bakı: Elm, 2005, 432 s.
3. Alexandri A. “Anabasis” A.G. Roos. in aedibus B.G.Teubneri. Leipzig, 1907.
4. Claudii P. “Geographia”, Том 1. Lipsiae: Sumptibus Et Typis Caroli Tauchnitii, 1843, s. 207.
5. Əhmədov T.M. Azərbaycan toponimiyasının əsasları. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 1991, s. 312.
6. Əsgərov N. Areal türk onomastik vahidlərinin linqvistik xüsusiyyətləri. Bakı, 2005, s.187.
7. Ganzakesi K. İstori Armenii. M., 1976, s. 134.
8. Goodwin W. Greek Grammar, Boston Ginn company, 1900, 488 s.
9. Hacıyev T. Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz. Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2002, 213 s.
10. Igor S. Zonn, Aleksey N Kosarev, Michael Glantz, Andrey G.Kostianoy, The Caspian Sea Encyclopedia, Springer Science & Business Media, 2010, s. 525
11. Козаржевский А.Ч. Учебник древнегреческого языка, М.: "Греко-латинский кабинет" Ю.А. Шичалина, 2002, 450 с.
12. Qurbanov A. Azərbaycan onomologiyasının əsasları II cild. Bakı: Nurlan, 2004, 504 s.
13. Латышев В.В. Известия древних писателей греческих и латинских о Скифии и Кавказе. Том I: Греческие писатели. Вып. 1-й. СПб., 1890, VIII, 296 с.
14. Macaulay G. C. The History of Herodotus parallel English/Greek translation: (pub. Macmillan, London and NY) [1890]
15. Məşədiyev Q. Azərbaycan toponimlərinin tarixi-linqvistik təhlili. Bakı: Nurlan, 2007
16. Plini Secundi C. Naturalis Historiae. Lipsiae: Sumptibus Et Typis B.G.Teubneri, s.1878. s 312
17. Smyth H. W. A Greek Grammar for colleges New York: American Book Company, 1920, s. 782
18. Στράβωνος. Γεωγραφικόν βιβλία επτακαίδεκα: ΜέροςΠρώτον [Βιβλίον Α' - ΣΤ'] / εκδιόντος και διορθούντος

ЛЕКСИЧЕСКИЙ СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ ГИДРОНИМОВ, ИСПОЛЗУЕМЫХ ИЗ ГРЕЧЕСКИХ ИСТОЧНИКОВ

УЛЬКЕР МИРЗАЕВА

РЕЗЮМЕ

Эта статья посвящена апелляционным ономастическим единицам, используемым в древнегреческом языке. Играя важную роль в культурной жизни людей, каждая языковая единица, включая изучение ономастической лексики, важна для каждого периода. Реки, озера, моря и другие водные источники сыграли важную и решающую роль в жизни тюркских народов. Основная группа азербайджанских гидронимов, упоминаемых в греческих источниках по наличию различных лексических единиц, - этногидронимы. В древних источниках мы находим большинство этногидронимов. Когда мы обращаем внимание на азербайджанские гидронимы, используемые в греческих источниках, мы видим богатство простых слов. Здесь много особенных имен. Изучаемые нами простые гидронимы различаются количеством слогов.

Ключевые слова: Древнегреческий язык, Ономастическая лексика, лексические единицы, сравнение

LEXICAL SEMANTAL ANALYSIS OF AZERBAIJANI HYDRONYMS USED FROM GREEK SOURCES

ULKAR MIRZAYEVA

SUMMARY

This article is about appeal onomastic units used in ancient Greek. Playing an important role in the cultural life of the people each language unit including the study of onomastic lexicon is important for each period. Rivers, lakes, seas and other water sources have played an important and decisive role in the lives of Turkic peoples. The main group of Azerbaijani hydronyms mentioned in Greek sources in terms of the presence of various lexical units is ethnohydronyms. In ancient sources we find the most ethnohydronyms. When we pay attention to the Azerbaijani hydronyms used in Greek sources, we see the richness of simple words. There are a lot of special names here. The simple hydronyms we study differ in the number of syllables.

Keywords: Ancient Greek, Onomastic lexicon, lexical units, comparison